

BISERICA ȘI ȘCOALA

REVISTA BISERICESCĂ, ȘCOLARĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

ABONAMENTUL:

Pe un an 10 Lei.
Pe jumătate de an 5 Lei.

APARE ODATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ: DUMINECA.

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA:

Arad, Strada EMINESCU Nr. 35.
Telefon pentru oraș și comitat Nr. 208.

Răspunsul A. S. N. principelui moștenitor Carol, la adresa omagială a Sinodului eparhial.

PALATUL COTROCENI.

P. S. Sa IOAN, episcopul Aradului ARAD.

Vă mulțămesc din adâncul inimei pentru frumoasele urări ce mi-le-ați trimis dela cetatea dela marginea țării.
Carol.

Răspuns la

„O rectificare care se impune“.

EXTRAS

Ven. în procesul verbal al ședinței a V. a Veneratului școlar ținută la 4/17 Maiu 1921, Consistorul ortodox român din Arad.

Nr. 53. Esib. 1300/1921. Asesorul diferent școlar dr. Gh. Ciuhandu raportează despre apostrofarea făcută Veneratului Consistor de către Dimitrie Popovici, fost învățător confesional, acum director la școala primară comunală din Arad, în numărul dela 15 Maiu a. c al „Românului” în Arad, sub titlul: „O rectificare care se impune.” Numitul susține că în raportul școlar al Consistorului către Sinodul eparhial de estimp, foștilor învățători confesionali, trecuți la alte școli, Consistorul li-ar fi atribuit, că au părăsit școlile noastre confesionale din „ură” și „prejudecături” față de biserică.

După citirea menționatului articol și a tuturor rapoartelor școlare, prezentate Consistor Sinodului eparhial de estimp, se constată cu unanimitate, că rapoartele Consistorului nu conțin, nici macăr o idee și cu atât mai puțin textual, informațiuni ca cele ce i se atribuiesc din partea Dlui D. Popovici.

Tot atâtă preț moral au și concluziunile ireale, scoase din premisa ce și-a dat-o, până să încheie cu o indirectă injurie de patriotism la adresa autorității bisericești.

Consistorul, fără intenție de a purta polemici gazetărești — ceea ce este sublim și a prestigiuului său ca și autoritate publică — constată cu o calmă în chestiuni școlare, ce ne privesc, nu

aceasta este întâia ieșire în public neîntemeiată, și că e de dorit, ca ceice se interesează de chestiuni să-și iee pe viitor informațiuni autentice, pe cari Consistorul le va servi bucuros, în interes obștesc.

Ziarul „Românul” din loc e învitat a publica, la acelaș loc, în întregime, acest comunicat al autorității bisericești diecezane.*)

PROTOCOLUL

despre ședințele Sinodului eparhial din dieceza ort. română a Aradului, ținute în sesiunea ordinară a anului 1921.

Ședința II

s'a ținut în 25 Aprilie (8 Mai) 1921, la orele 4 p. m.

Președinte: P. S. Sa D. episcop diecezan Ioan I. Papp. Notar: Dr. Sabin Dan.

Nr. 5. Urmează la ordinea zilei referada secțiunilor despre verificarea deputaților pe noul period.

Secțiunea I de verificare prin raportul său Iuliu Groșorean arată, că a cenzurat actele electorale ale deputaților din secțiunea a II, deci propune și

Sinodul declară de verificați din cler pe: Procopiu Givulescu, Ioan Georgea, Ioan Popoviciu, Florian Roxin și Iuliu Bodea; iar dintre mireni pe: Dr. Eugen Beleş, Titus Margineanțu, Dr. Teodor Burdan, Traian Suciu, Ioan Chera, Vasile Goldiș, Dr. Aurel Grozda, Dr. Ioan Suciu, Dr. Sabin Dan și Dr. George Crișan.

Nr. 6. Secțiunea a II-a de verificare prin raportul său Traian Suciu referă despre cenzurarea actelor apărținătoare secțiunii a III-a și la propunerea secțiunii

se declară de verificați din cler: Cornel Lazar, George Costina, Fabriciu Manuila, Dr. Teodor Botiș, Gherasim Sârbu; iar dintre mireni: Dr. Ioan Robu, Teodor Baniciu, Dr. Eugen Costina, Dr. Teodor Băbuția, Dr. Aurel Cioban, Dr. Iuliu Ionescu, Antoniu Mocionu, Petru Ionașiu, Dr. George Adam și Dr. Aurel Cosma.

Nr. 7. Secțiunea a III-a de verificare prin raportul său Dr. Aurel Cioban referă despre cenzurarea actelor electorale apărținătoare secțiunii a IV-a și propune, iar

Sinodul declară de verificați din cler pe: Adam Groza, Ioan Oprea, Dr. Patriciu Țucra, Dr. Ștefan Ciocoran; iar dintre mireni: Adrian Peri, George Ugliș, Emanuil Ungurean, Dr. Aurel Cosma, Dr. Ioan Doboșan, Dr. Paraschiv Licaret, Petru Băran și Dr. Liviu Luțai.

*) L-a publicat în Nrul 104, din 19 Maiu 1921, dar n'a dat loc alineatelor două din urmă ale comunicatului.

Nr. 8. Secțiunea a IV-a de verificare prin raportul Ioan Oprea referă despre cenzurarea actelor electorale din cercurile apărținătoare secțiunii prime, deci propune, iar

Sinodul declară de verificați din cler pe: Dr. George Ciuhandu, Traian Vățian, Mihai Păcățian, Dr. Dimitrie Barbu și Mihai Lucuța; iar dintre mireni pe: Iosif Moldovan, Dr. Cornel Iancu, Dr. Radu Pancu, Ascaniu Crișan, Dr. Sever Ispravnic, Dr. Cornel Ardelean, Dr. Iustin Marșieu, Iuliu Groșorean și Axentie Secula.

Nr. 9. Fiind verificați 55 de deputați cu 57 mandate

Sinodul să declară capace pentru constituirea definitivă.

Nr. 10. Pentru alegerea notarilor și comisiunilor sinodale, deputatul Ioan Georgea propune alegerea unei comisiuni candidatoare de 3 înși

Sinodul primind propunerea alege în comisiune pe deputații Mihai Păcățian, Dr. George Adam și Titus Margineanțu; până ce aceasta comisie să-și prezinte propunerea, ședința să suspendă.

Nr. 11. După redeschiderea ședinței raportul comisiei de candidare Mihai Păcățian propune, și

Sinodul declară de alesi precum urmează: I. La notariat, pe deputații din cler: Mihai Păcățian și Dr. Ștefan Ciocoran, iar dintre mireni: pre Dr. Eugen Costina, Dr. Sabin Dan, Dr. Teodor Băbuția și Dr. Ioan Doboșan, dintre cari prezidiul denuștește de protonotar pe deputatul din cler Mihai Păcățian.

II. În comisiunea organizatoare din cler: Ioan Georgia și Dr. George Ciuhandu; din mireni: Dr. Aurel Cosma, Vasile Goldiș, Dr. George Adam și Dr. Radu Pancu.

III. În comisiunea bisericească: Gherasim Sârbu și Mihai Lucuța, dintre mireni: Dr. Eugen Beleş, Dr. Aurel Grozda, Antoniu Mocionu și Dr. Ioan Robu.

IV. În comisia școlară din cler: Cornel Lazar, Dr. Dimitrie Barbu, dintre mireni: Iosif Moldovan, Iuliu Groșorean, Ascaniu Crișan și Dr. Iustin Marșieu.

V. În comisia epitropască din cler: Procopiu Givulescu și Ioan Oprea, dintre mireni: Titus Margineanțu, Petru Ionașiu, Dr. Sever Ispravnic și Dr. Cornel Iancu.

VI. În comisia verificătoare din cler: Fabriciu Manuila, Dr. Liviu Luțai și Axentie Secula.

VII. În comisiunea petiționară din cler: Dr. Teodor Botiș, dintre mireni: Dr. Aurel Cioban și Dr. Teodor Burdan.

VIII. În comisiunea bugetară, din cler: Traian Vățian, iar dintre mireni: Traian Suciu și Dr. Iuliu Ionescu.

Nr. 12. Efectuându-se constituirea definitivă a sinodului, prezidiul prezintă următoarele esibite intrate la sinodul eparhial:

I. Raportul general al Consistorului plenar.

2. Raportul delegațiunii congresuale pentru despărțirea ierarhică.

3. Cuvântul de despărțire a primului sinod eparhial din Oradea-Mare.

4. Raportul consistorului în chestia concordatului cu Vaticanul.

5. Raportul consistorului în chestia cercului din Toracul-Mare, care n'a putut alege.

Să predau comisiunii organizatoare.

6. Raportul general al consistorului ca senat strâns bisericesc.

7. Raportul consistorului în chestia absolvenților de teologie.

8. Raportul consistorului în cauza reactivării parohiilor reduse.

9. Raportul consistorului în cauza socotirii în Lei a taxelor computate până acuma în coroane la fondul diecezan preoțesc.

Să predau comisiunii bisericești.

10. Raportul general al consistorului ca senat școlar.

11. Raportul consistorului în chestia statificării școalelor confesionale.

12. Raportul consistorului despre datele statistice școlare pre anii școlari 1918—1919 și 1919—1920.

Să predau comisiunii școlare.

13. Raportul general al consistorului ca senat epitropesc.

14. Raportul consistorului cu socoțile despre administrarea și starea tuturor fondurilor și fundațiilor diecezane cu finele anului 1920.

15. Raportul consistorului despre cenzurarea preliminarilor și socoților din parohii în anul 1920.

16. Raportul consistorului despre cenzurarea și aprobarea socoților mănăstirii Hodoș-Bodrog.

17. Raportul consistorului despre afacerile pendente la fișcălii consistoriali.

18. Proiectul de budget al consistorului pe anul 1921.

19. Raportul consistorului în chestia încasării sidoxiei convenției episcopoești și auctei școlare.

20. Raportul consistorului cu privire la exmiterea unei comisiuni pentru împărțirea fondurilor cu episcopia din Oradea-Mare.

Să predau comisiunii epitropoești.

21. Cererea societății ortodoxe a femeilor române din București pentru adunarea de fonduri pentru biserica nămului din Mărășești.

22. Cererea comunei bisericești din Vinga, pentru concesiune de colectă în scopul renovării bisericii de acolo.

23. Cererea comunei bisericești Târnavă, pentru concesiune de colectă în scopul zidirii bisericii.

24. Cererea comunei bisericești Basarabeasa, pentru concesiune de colectă în scopul zidirii bisericii.

25. Cererea comunei bisericești Leauț, pentru concesiunea de colectă în scopul renovării bisericii.

Să predau comisiunii petiționare.

Exhaurindu-se ordinea de zi și amușându-se ședința proximă pre mâine 26 Aprilie (9 Maiu) 1921, la oarele 4 după amiază, când va urma la ordinea zilei referate comisiunilor, ședința să redică la oara 5 $\frac{1}{2}$.

Acest protocol s'a cetit și verificat în ședința a III-a din 26/IV—9/V 1921.

Joan J. Sapp,
episcop, președinte.

Dr. Sabin Dan,
notar.

Nr. 715—1920.

Raportul general

al senatului școlar dela Consistorul ort. rom. din Arad, despre activitatea sa în anul 1918 și 1919.

Venerat sinod eparhial!

Ultimul nostru raport general școlar fusese cel de sub Nr. 1652/1918 despre gestiunea școlară din anul 1917. De atunci încoace însă au intervenit fapte și împrejurări, cari au schimbat radical fața lucrurilor. Astfel raportul de față se va prezenta într-o formă deosebită față de cea din trecut. În acest raport vom fixa mai întâi notele fundamentale ale situației schimbate, și apoi ne vom da seamă de lucrurile mai marcante din viața noastră școlară-culturală.

I.

O stare de tranziție.

1. Cataclismul, prin care statul ungar de odinioară a trecut în anul 1918 aducându-i lui surpare iar nouă libertate politică și culturală, s'a resimțit și se resimte adânc în viața școlii noastre confesionale de oricare treaptă didactică. În curând după adunarea memorabilă dela Alba-Lulia, răsărind pe orizontul nostru politic stăpânirea românească mult dorită, ni-s'a anunțat *Consiliul Național Român*, ca autoritate provizoră de guvernământ politic. Acesta, prin hârtia sa Nr. 1/1918 (Nr. cons. 15/1919) ne vestește, că a luat în mână sa, pe temeiul decretului din 11 Decembrie 1918 semnat de Maj. Sa Regele Ferdinand, conducerea serviciilor publice din teritoriile alipite la Regatul Român, și astfel Resortul Cultelor și Învățământului, încredințat pentru întâia oară spre conducerea dlui Vasile Goldiș — asesor până azi al senatului nostru școlar — ne cere să rumpem legăturile cu guvernul maghiar republican, — lucru pe care noi îl făcusem deja de mai înainte, în chestiunile școlare.

2. În clipele sale de agonie, *stăpânirea ungară* încercase să ne arunce o nouă jignire, în forma unei „concesiuni”, după care clasele I—II dela școalele noastre, ca nemaghiare, erau deslegat de sub îndatorirea legală de a învăța limba maghiară (Nr. cons. 4105 și Nr. 4143/1918); incolo, însă, să șustimem intacte restricțiile croite prin legile unguerești din deceniile din urmă.

Fără de a-i fi răspuns guvernului republican maghiar, Consistorul a inițiat demersurile conforme cu noua situație, pentru eliberarea învățământului nostru de balastrul din trecut. Într-acestea ne sosește hârtia Nr. 71/1919 dela Cons. Dir. Român relativ la scoaferea limbei maghiare și înlocuirea cuvenită a geografiei și istoriei din trecut cu istoria și geografia teritoriilor locuite de Români. În temeiul dreptului Bisericii de a dispune asupra școalelor sale, Consistorul ca senat școlar, în ședința sa dela 18 Februarie v. 1919, prin circulara Nr. 36/1919, adnexată 1/., a scos limba ungară din școalele noastre; a luat dispoziții pentru utilizarea timpului rămas disponibil și pentru introducerea istoriei și geografiei teritoriilor locuite de Români.

3. Înlocuirea regimului maghiar cu Stăpânirea Românească trebuia să aibă de urmare remedierea ranelor noastre culturale-bisericești din trecutul mașter. Dar înainte de a fi putut noi curăți terenul de surpăturile pricinuite de către legile, guvernele și organele administrative maghiare, și înainte de a putea rezolvi perturbațiile pricinuite în învățământ de războiul mondial și a procedea la reconstruirea edificiului nostru bisericesc-cultural, am fost martori unor curente îndoite, dintre cari, unele, porniau dela masele credincioșilor, cari începeau a avea pentru viitor alte credințe despre școala confesională; — dar, în aceeași vreme, am avut și avem de a face și cu unele atitudini ale *Consiliului Dirigent Român*, care și-a luat asupra sa problema de a construi bazele viitoarei vieți a învățământului pe toată linia.

În popor adecă a început deja a prinde credința, că numai avem trebuință de școala confesională, deoarece nu mai avem de a face cu ungiurii. De aci apoi tendința de a jertfi școala confesională și de a se ridica pe satele noastre numai școli de stat, pe cari să le susțină statul, nu credincioșii ca atari. De aci rezultă două mari primejdii: una bisericească, fiindcă se subminează școala confesională, care e instituție per

eminentiam bisericească; alta primejdie, că credincioșii, aflători azi în o vădită bunăstare materială față de trecut, vor să înceteze de a mai aduce jertfă pe altarul cultural al bisericii, ci sarcina vrea s'o arunce în cărca statului, care de altfel are și alte mari probleme de îndeplinit.

4. Pe lângă aceasta mai avem de a înregistra și un fenomen dureros, că o mare parte din învățătorii noștri de până aci, au trecut deja — cel puțin 99 înși — în serviciul școlii primare comunale și'n al școlii primare de stat și în alte slujbe, rămânându-ne astfel tot atâtea școli vacante, respective avizate a-și aplica și suplinitori pe oricine mai ales din sinul preoților mei, pe când în alte cazuri școalele de acest fel rămân goale. Între comunele bisericești, ajuns în atare hal cu școala confesională, putem înșira chiar și emporiile Arad și Timișoara, unde nu avem nici un învățător confesional de școală primară. Acest fenomen nu va fi, desigur, lipsă de legătură cu faptul, că în vara anului trecut în 6/19 Iulie, adunarea generală a învățătorilor noștri confesionali, trecându-și competența de dactico-metodică, ceace i-s'a adus la cunoștință de către Consistor (Nr. 1584/1919) — a hotărât statificarea școalelor confesionale. Consistorul somat Reuniunea să nu-și mai treacă competența statutară, prejudecând față de dreptul comunel susținătoare de școală confesională și față de dreptul organelor supreme bisericești.

5. Sub presiunea morală a atâtor fapte împrejurări, petrecute într-o situație tulburătoare, nu s'a clarificat încă, s'a pornit un curent formidabil pentru statificarea școalelor confesionale, ce nici mai rămas. Între atari cazuri putem înșira mai ales comune fruntașe (ca d. ex. Pecica, Gălbănt, Șiria, Gaiu, Otlaca, Cicir, Tornea; apoi Alma Valea-mare și altele), cari cel puțin la aparență se văd a fi determinate nu într-atâta de gând de a scăpa de sarcina culturală de până aci pe cât dintr'un sentiment național rău conceput și mai ales rău practizat, în paguba dreptului bisericii la școală confesională și înspre împovărarea financiară și mai mare a Statului Român. La locul acesta, însă, trebuie să recunoaștem și aceea, — că după cum se vede din raportul școlar, înaintat sub Nr. 5147 din 1917 cele mai multe din comunele noastre susținătoare de școală au fost împinse de legile școlare unguerești și administrația politică în jugul unui procent cultural, care trece departe peste limita dreptății și peste capacitatea financiară a contribuabililor noștri culturali.

6. Nu putem trece cu vederea nici aceluși grijorător simptom, că chiar și publicistica noastră românească încă a început a lua, uneori, o nădădostie ostilă școlii confesionale din viitor. Astfel „*Timișana*” din Timișoara (Nr. 3 din 1919), „*Românul*” de aici (Nr. din 14 August tr.), astfel și „*Dacia*” din București (Nr. din 20 Iunie a. c.) — pe cari gazete le anexăm 2/., — mai ales cea din urmă, scrie în termeni foarte exagerați împotriva autorităților bisericești și lare și a școlii confesionale. N'am reagat la vremea sa, spre a evita polemice inutile. Spun însă chestiunea spre apreciere Ven. Sinod.

II.

Ogașe nouă pentru învățământul confesional.

A). Noua orânduire a vieții școlare.

7. *Consiliul Dirigent Român*, deși numai organ de guvernământ provizor și neinvestit și neautorizat legislativ, a încercat, și până aci s'a și fixeze atitudinea sa de drept public, și de învățământul confesional al Bisericii noastre autonome, pe același punct de mănecare pe care l'a moștenit dela regimul ungar apus.

Principiar, C. D. R. stă pe același punct de mănecare restrictiv față de autonomia noastră școlară, că guvernele unguerești, ceace am înțeles bine până la punctul de a se produce confuzii de drept și confuzia în practica școlară. Dar ceace ne pune pe griji cu privire la libertatea învățământului nostru confesional autonom, este: că C. D. R. își avea, în paguba autonomiei noastre școlare, și anumite drepturi cari ar putea intra numai în atribuțiile Bisericii și ale unui chemat organ legislativ; iar în privințe suntem tratați și mai restrictiv decât era guvernelor maghiare.

Să concretizăm câteva chestiuni.

Ca urmare a acestui punct de orientare va trebui să insistăm, ca puterea de Stat să abandoneze restricțiile moștenite deodată cu puterea de la statul ungar de odinioară.

Să ilustrăm situația printr-un caz dat. Conziliul Dirigent Român nu ne-a avizat despre instituirea noului revizor școlar de la Arad și în special despre atribuțiile de oficiu ale aceluia. Și când revizorul s'a prezentat la finea anului școlar trecut la examenele de calificare învățătoarească pentru a asista la ele și a iscăli diplomele nouă, organul Consistorului — ținând seamă de nouăle împrejurări de drept public și de faptul special că în trecut inspectorii regiști au fost trimiși la examenele noastre numai pentru a controla învățământul din limba maghiară (care nu este cazul de drept din ziua de azi), și că inspectorii au fost înlocuiți mai apoi prin comisari de specialitate — nu s'a simțit în drept nici de a-l primi, nici de a-l refuza pe revizorul, care, după atari lămuriri s'a depărtat, fără de-a intra la examene. Urmarea a fost, că C. D. R. ni-a cerut lămuriri; la ce Consistorul i-a răspuns (Nr.1301/919), dovedind cu legi și ordinațiuni și cu practica lucrurilor din deceniile din urmă corectitatea punctului de mănecare al examenelor noastre de calificare învățătoarească fără de asistența inspectorului școlar. După aceste lămuriri C. D. R. a abstat de a se mal reprezenta prin revizorul său școlar, ci prin un inspector general al învățământului normal (azi e numit deja dl Dr. Pavel Roșca din Cluj). Ne cere însă C. D. R. să-i prezentăm ulterior actele de examene și diplomele, spre semnare ulterioară, spre a le da astfel validitatea din punctul de vedere al Statului.

Spre a ști, ce avem de a face în aceasta chestie principiară, care atinge și dreptul autonom al bisericii noastre în chestiile școlare, și fiindcă de la P. Ven. Cons. mitropolitan, căruia încă i-am supus chestiunea, nu am primit nici o invitațiune, — supunem chestia la aprecierea Ven. Sinod. Actele vor putea fi consultate în biroul consistorial.

III.

Ultimii doi ani din viața școlilor noastre confesionale.

A) Administrația școlară centrală.

20. Administrația școlară centrală încă a fost grav tulburată în cei doi ani din urmă. În lipsă de comunicație postală regulată, părțile interesate și-au luat, în multe chestii, informațiuni și îndrumări prin contractul direct cu senatul școlar. De aci își primește explicare faptul că chestiile intrate la senatul școlar prezintă o cifră foarte redusă față de trecut.

Astfel, în cursul anului 1918 circulația de esibile, intrate la referentul și la revizorul, este următoarea:

Restante cu finea lui 1917:	109+	0=	109-
Intrate în anul 1918:	1165+	223=	1344-
De tot:		1453-	
Din aceste, rezolvite:	1165+	223=	1398-
Restante la finea an. 1918:	55+	0=	55-
		1453-	

Iar în anul 1919:			
Restante din an. 1918:	55+	0=	55-
Intrate în anul 1919:	920+	23=	943-
		998-	

Din aceste rezolvite:	945+	20=	965-
Restante la finea anului 1919:	80+	3=	33-
		998-	

Ședințele din 1918, de tot 24 la număr au avut 332 pertractări; iar în cele 20 ședințe din 1919 au avut loc 184 pertractări.

Ținem s'adeugem aci, că revizorul școlar diecezan dl Romul Frateș, după un serviciu împlinit de 7 ani, a abzis cu 1 Nov. a. tr., trecând de revizor de Stat la Timișoara.

B) Institute de învățământ și educație.

a) Școala noastră normală.

21. Institutul acesta însă a resimțit din greu împrejurările celor din urmă doi ani încheiați, despre cari mărturisesc mai de aproape adnexatele anuale școlare 8% pro 1917/18 și 1918/19.

Din pricina insuficienței mijloacelor materiale, ce le puteam oferi elevilor școlii, aceasta

se despopora succesiv, mai ales și în lipsă de alumnee.

Catedrele vacante nu le-am putut îndeplini din contră în anul trecut prof. S. Bejan, S. Gontan, N. Mihulin au trecut la alte școli. C. D. R. adecă i-a fost angajat fără a ne fi înștiințat prealabil, ci numai ulterior și d'abia târziu. Astfel și noi numai târziu am ajuns, că aceste goluri le-am umplut, pe bază de concurs, cu alți profesori, din cari unul — cu calificare deplină — fostul catihet de la Timișoara Al. Mișuța, apoi alții trei — Teodor Mariș, Traian Mager, Emilian Vlad și Adam Dragoș — absolvenți ai cursurilor profesionale de la Cluj. În aceste condiții și cu un mai remarcabil contingent de elevi, atrași pe urma prospectului de burse de la C. D. R., am inaugurat anul școlar curent, având eleve aproape jumătate din contingentul de școală. Dintre elevi, cum sunt adăpostii în seminarul diecezan și cu menajul; alții sunt elevi externi.

22. Școala de praxă a prevarandiei ni-a fost și ni-e este vacantă și azi, după toate încercările de a aplica învățător stabil. Elevii au făcut praxă la școala primară confesională din loc; iar acum la una din școlile primare de stat (din Murășel-Zsigmondház).

b) Școala civilă de fete (Internatul).

23. Școala aceasta a funcționat până la finea anului școlar 1918/19. În vara anului trecut, C. D. R. ni-a făcut ofertul, ca acest institut să fuzioneze cu liceul de fete al statului de aici. În chestiunea aceasta, Consistorul înaintează raport special sub Nr. 1579/1919.

Astăzi funcționează, din institutul de mai nainte, numai internatul. Și ar fi în interesul cauzei ca mai ales în lipsă de școală, să se iee măsuri sistemizarea postului de directoare a internatului, pentru regularea potrivită a dotațiunii fiitoare directoare și pentru susținerea la fondul de pensiuie al diecezei, deoarece altminteră, e de prevăzut, că nu vom putea găsi conducătoare potrivită și pentru îndeplinirea educației și pentru îngrijirea gospodăriei internatului.

c) Școala primară.

24. Școala primară, atât ca mers al învățământului, cât și ca rezultat didactic, s'a prezentat, în ambii ani școlari 1917/18 și 1918/19, în condițiile defavorabile bine cunoscute, pe cari nu ni-a stat în puțință să le schimbăm nici măcar în parte. Multe școli au pauzat chiar întreg anul școlar, iar cari au și funcționat, n'au putut nici pe departe s'atingă rezultatele didactice cunoscute.

Cât privește stările mai de aproape, prezentăm 9%. Datele statistice școlare despre cei doi ani școlari din urmă 1917/18 și 1918/19.

25. Reuniunea învățătoarească nu a mai ținut adunări generale de la 1914 încoace, decât d'abia în vara anului 1919, când s'a întrunit și manifestat în senzul arătat la punctul 4 premergător din acest raport.

26. Disciplina între învățători se vede din datele următoare: În 1919 aveam 14 procese disciplinare, din cari 11 s'au finalizat prin sistarea procedurii, fiindcă inculpații, trecând la alte școli au ieșit de sub jurisdicția noastră disciplinară.

Astfel mai avem la 31 Dec. tr. 3 procese disciplinare în curs.

IV.

Alte chestiuni.

27. Datele statistice catihetice despre elevii noștri catehizați la școlile de sub alte jurisdicțiuni le înaintăm 10%. despre ambii ani școlari (1917/18 și 1918/19), separat. Ele dovedesc, că contingentul acestor elevi, cari au fost catehizați după mijloacele noastre restrânse de până aci au sporit în ultimii cinci ani de la . . . la cifra de . . . elevi. De rubrica de 10.000 cor. anual pentru catehizare vom avea trebuință să se susțină în budget și pe mai departe, pentru trebuințele, ce se vor ivi, spre ameliorarea succesivă a catehizării.

28. Despre analfabeții noștri înaintasem un raport special sub Nr. 1652/1918, asupra căruia atragem atențiunea Ven. Sinod. Iar sub 11% adnexăm tabloul statistic despre analfabeți, cari formează încă o mare rană pe corpul cultural al Bisericii și neamului nostru.

29. În pragul lumii nouă de libertate politică-națională, ne mai îndreptăm odată gândul

către trecutul posomorit al școlii noastre confesionale. Prigonirile, îndurate mai ales în restimpul ultimelor legi școlare ungurești, sunt fixate în alăturatul 12% manuscris, intitulat „persecuția școlii noastre populare”, pe care l-a gătit referentul nostru școlar. Senatul școlar, în ședința de la 27 August v. 1919 a decis tipărirea pe speșele diecezei e acestui manuscris (N. 1123/919). Ven. Sinod va binevoi să se pronunțe de alfa și din așa parte de conzult, ca acesta să se tipărească pe speșele diecezei.

Rugăm pe V. Sinod, să binevoiască a lua acest raport la cunoștință și a ne arăta direcția, eventual nouă, în care crede să lucrăm pe viitor sub raportul școlar-cultural.

Arad, din ședința școlară de la 3/16 Aprilie 1920.

IOAN I. PAPP, episcop. Dr. Gh. Ciuhandu.

„Biblia și viața sufletească a poporului.”

De Preotul Nicolae Țandreu.

Lucrare pregătită pentru congresul biblie, ținut în 13 și 14 Aprilie a. e. Nu s'a ctit mai întâi din lipsă de timp și apoi putem zice și din puțină lipsă de atenție față de lucrările celorlalte secții.

(Urmare.)

Biserica Angliei și bisericile disidente cheltuiau tot pentru opere de caritate peste 120 milioane lei anual.

În total bugetul carității publice în Anglia trecea anual peste suma considerabilă de 1 miliard.

Iar numărul acelor cari primiau ajutoare — parte întreagă întreținere în clădirile imense, cu secții de industrie manuală, spital, azil, orfelinat, biserică, grădina — parte ajutor în bani se urca la 1 milion pe an, adecă aproape 8% din întreaga populație a țării.

Iată dar cum a știut Biblia să înmoale inima poporului englez și trezească în ea cele mai puternice sentimente ale iubirii de aproape, lui, care este împreună cu iubirea lui Dumnezeu cea dintâi și mai mare poruncă a legii creștine.

Dar între caracteristicile cele mai de seamă ale poporului englez este mai prețioasă și care ne interesează pe noi ca preoți mai mult. Și a-nume este prețuirea cea neasemuită și deosebit de conștientă, pe care o dă întregul popor englez preoții sale. Desigur, că tot Biblia a fost aceea, care l-a însușit acestui popor și această caracteristică. Biblia i-a spus în fiecare zi poporului englez și l-a învățat să priceapă tot mai bine, că preoția este o chemare, că preotul este reprezentantul lui Dumnezeu pe pământ, mijlocitorul între oameni și Dumnezeu, conducătorul și îndrumătorul vieții spirituale a oamenilor.

Și poporul englez vede în preotul lui mai ales 2 lucruri. Îl știe ca administrator al sf. taine, deci ca o persoană sfințită și apoi ca predicator, adecă ca explicator al Bibliei, ca propovădător al Evangheliei, atât cu cuvântul, cât și cu întreaga lui viață. De bună seamă că poporul acela, care la în fiecare zi Biblia în mână și-o cetește, dorește să știe cât mai multe lucruri despre această carte și să poată pătrunde cât mai adânc în tainele învățăturilor din ea. Și la aceasta nime nu-l ajută și nu-l poate ajuta mai mult decât preoții, a căror principală îndeletnicire este tocmai ispitirea cărților sfinte. De aceea nici un popor din lume n'a știut și nu știe încă să jertfească atât de mult pe seama preoții sale, ca să facă din ea o clasă de oameni, în stare să se ocupe numai cu slujba lor. Cu cât un preot va ști propovădul mai pe înțeles va și explica cuvântul lui Dumnezeu mai potrivit cu ascultătorii și cu credincioșii lui și cu cât va ști dovedi mai

os cele spuse și cu viața sa, cu atât acel
t va fi prețuit mai mult de păstorii lui. Și
utindeni clerul englez stă în fruntea tuturor
bărilor umanitare și culturale și dă exemplul
ficiului de sine. Biserica anglicană simte, că
ai legăturile strânse cu interesele societății
vedește nevoia de-a ex sta! Preotul englez
insuș un om, dar totodată și un factor de
tue în mijlocul societății, el este unul dintre
mai conștienți agenți ai progresului. Puterea
ială a bisericii anglicane este atât de redusă
de puterea laică, încât clerul englez e silit
caute sprijin în opinia publică, a cărei sim-
le și încredere n'o poate avea decât prin pre-
iul înalt și prin zelul ce-l desvoaltă în toate
stiile cu caracter social. De aceea predicile
toților pe lângă chestiile de morală creștină,
estind la cele mai variate teme și subiecte;
tratează chestiuni științifice, igienice, eco-
nice, sociale, ba chiar și chestii de politică,
înțelege toate pe baza, în spiritul și în spri-
ul învățaturii din Biblie, tinzând la o cât mai
hinoasă pătrundere a ei și căutând să facă tot
iubită și nedespărțită de mâna, mintea și
ma poporului englez.

Prin puterea cuvântului, care înmoale ini-
le și prin cea a exemplului care atrage, a fost
este în stare încă preoțimea engleză să stoarcă
la popor cele mai considerabile și de noi abia
zute contribuții benevole. Neîntrecuta operă a
ității publice din Anglia este desigur tot un
rit al preoțimii engleze. Am rezumat mai sus
mele considerabile, ce se cheltuiesc în acest
p. Voi spune acum câteva sume, din care se
le, de ce putere materială dispune biserica an-
cană și bisericile disidente de acolo.

Biserica anglicană avea înainte de 1910, când
ost publicată cartea lui Ioan Botez. 200.000
rohi. Venitul anual al acestor parohii eră 245
ioane lei, din care jumătate erau dobânzile
pitalului vechiu din rente, dijme, donațiuni și
onomii, iar 120 milioane lei, adică aproape
nătate era din onorarii pentru servicii reli-
base private și din contribuțiile voluntare ale
toților. Budgetul acesta se întrebuița pentru
jariile preoților, întreținerea bisericilor și a se-
nariilor, întreținerea cimiteriilor, misiuni reli-
base, opere de binefacere și culturale. Din suma
ală, operele de caritate și de răspândire a cul-
ții în masele poporului absorb cam 100 mi-
ane lei pe an.

Budgetul bisericilor disidente se urcă la 60
ioane lei pe an, din care 20 milioane se che-
lesc anual cu opere umanitare și culturale.

La acest venit ridicat Statul nu contribuia
nimic. Eră liberă dar biserica anglicană să
tească unui arhiepiscop suma de 35 episcopi
câte 100.000 lei anual.

Să ne gândim ce însemnau aceste sume în
li înainte de război și atunci ne vom da seama
ce adăpost de griji materiale știe să-și pună
porul englez pe preoții lui, ascultând și aici
de sfatul Bibliei, că vrednic este lucrătorul
plata sa.

Și acum ca rezumat al tuturor foloaselor
duse de Biblie poporului englez, să-mi dați voe.
prin câteva rânduri ale cărții citate mai sus
vă arăt cu ce isprăvi neîntrecute este însem-
nă acest popor pe răbojul istoriei universale.

„Cu credința în atotputernicia caracterului
porul englez a ajuns să-și impună limba lui
o optime din întreaga omenire; și plecând
la o mică insulă, brăzdând întinsurile locuite
sălbatici, a izbutit să întemeieze cel mai mare
periu pe care un popor l-a realizat vreodată.

El a dat cele dintâi lecții de cinism Euro-
; a adus cuvântul Mântuitorului la peste 400
popoare sălbatice; a introdus parlamentul în
Australia și Africa și a năruit binefacerile liber-

tății Negrilor, cari gemeau sub jugul nemilos al
Albilor.

Iată dovada făcută a valorii principiilor după
care acest popor își formează cetățenii și titlurile
lui de glorie în istoria universală* (op. citat pag. 86).

(Va urmă.)

Convocare

la conferințele învățătorești județene,
cari, în virtutea ordinului Nr. 5903—921,
al Ministrului instrucțiunii publice Secre-
tariatul General din Cluj, se vor ținea
Vineri și Sâmbătă 3—4 Iunie a. c. în
sala mare a Palatului Cultural din
Arad, cu următoarea

programă:

Vineri la 8 ore a. m. asistare la
Sfânta Liturgie împreună cu chemarea Duhu-
lui Sfânt în biserica catedrală din Arad.

Ședința I.

la 10 ore a. m. Deschiderea conferinței.
Intimpinarea oaspeților.

Apel nominal.

Învățătorul și școala muncii. Diser-
tație de Ioan Laita directorul școalelor
prim. de stat din Pecica-magiară.

*Lecție practică din limba română pe
baza principiului activ.* Predată școlarilor
săi de Dimitriu Boariu directorul școalei
primare de stat din Chișineu.

*Cultul limbii, ca mijloc al unității
noastre naționale.* Disertație de Augusta
Rubinescu directoara școalei primare co-
munale din Arad-centru.

Unitatea limbii românești. Lecție prac-
tică cu elevele școalei centrale din Arad,
ținută de învățătoarea Cecilia Ionescu.

Model de serbări școlare la sate.

La orele 5—7 p. m.

Imnul Regal. Elevii școalei primare
comunale din Arad-centru.

Limba noastră. Declamată de Liya
Boar, eleva școalei primare din Chișineu.

Florile. Piesă teatrală pentru școlari.
Elevele clasei a II-a și a III-a a școalei prim.
comunale, Arad-centru.

Rugămintea din urmă. Declamată de
Cornel Popoviciu, elevul școalei primare
din Arad-centru.

Hora Unirii și Hora Sinai. Jocuri națio-
nale. Elevele școalei primare din Socodor.

Pușculița. Piesă teatrală. Elevele cl.
IV a școalei centrale din Arad.

Limba românească. Patru log. Elevele
școalei primare din Arad-Șega.

Licuriciul. Piesă teatrală. Elevii școalei
primare din Socodor.

Despărțirea Basarabiei. Cântată de
elevii școalei centrale din Arad.

Ședința II.

Sâmbătă la ora 8 a. m. *Dare de
seamă despre literatura pedagogică mai
nouă română și străină* Nicolae Cristea
învățător dir. Măndruloc.

*Raport despre starea învățământului
din oraș și județ.*

*Fondul „George Lazar” și casele în-
vățătorilor din Cluj și Arad.*

Ordinul Ministrului instrucțiunii cu
privire la *Căminul Cultural* în fiecare sat.

Ordinul Ministrului instrucțiunii cu
privire la *Casele de economii școlare.*

Ordinul Ministrului instrucțiunii cu
privire la *Expoziția industriei de casă.*

Propuneri (sunt a se prezenta în scris
cu trei zile înainte).

Arad, la 20 Maiu 1921.

Iosif Moldovan
revizor

INFORMAȚIUNI.

Serbarea zilei de 10 Maiu. Sărbă-
toarea națională de 10 Maiu s'a prăznuit
în Arad cu o deosebită solemnitate. Con-
form programului la orele 10 s'a oficiat
Te Deum în Piața Catedralei prin P. O.
D. Mihaiu *Păcățianu*, protopresbiter, ase-
sor consistorial, asistat de protoiereul Dr.
T. *Botiș*, preoții Alexie *Popovici* și Eu-
gen *Crăciun*. La sfârșitul serviciului divin
păr. Popovici a rostit o predică însuflețită.
Au luat parte armata în frunte cu dl gen.
Badesca, autoritățile civile în frunte cu dl
Radu *Pancu* prefect, primarul Dr. I. *Robu*,
și subprefectul Dr. E. *Beleş*, corpul di-
dactic și elevii tuturor școalelor din loca-
litate.

La orele 11 a. m. au avut loc în fața primă-
riei defilarea trupelor din garnizoana Arad,
înaintea dlui general *Badescu*, a reprezen-
tanților confesiunilor, a tuturor autorități-
lor și a unui public imens. Ni-s'a dat să
admirăm și de astădată ținuta marțială și
disciplina frumoasei noastre armate. La
orele 12 reprezentanții confesiunilor, ar-
mata, autoritățile civile, școalele și insti-
tuțiunile culturale, presa și reuniunile fe-
meiești și-au prezentat, în sala prefecturei
omagiile dlui general *Badescu* și dlui pre-
fect Radu *Pancu*. La orele 4 a avut loc
în Palatul cultural un matineu al școalelor
din Arad, iar seara o serată în sala pre-
fecturei.

ad Nr. 333 P. 1920—1.

Ordinea examenelor, la institutul teologic ort.
român din Arad, la finea anului școlar 1920/21.

Luni, 31 Maiu (13 Iunie), ora 8—11, curs
III ordinari, 3—5, curs III particulari.

Marti, 1/14 Iunie, 8—11, curs II ordinari,
3—6, curs II particulari.

Miercuri, 2/15 Iunie, 8—11, curs I ordinari,
3—6, curs I particulari.

Joi, 3/16 Iunie, încheierea anului școlar.

Vineri, 4/17 Iunie, la ora 8 conferință finală.

Direcțiunea.

Aviz școlar. Se aduce la cunoștința celor
interesați, că examenele particulare cu elevii din
clasele I—VII. la școala noastră normală diece-
zană se vor ținea în zilele de 6—11 Iunie n.

Direcțiunea.

Dicționar juridic maghiar-român. În editura
bibliotecii diecezane din Arad, a apărut dicționarul
juridic-administrativ și financiar maghiar-român,
compus de câțiva membrii ai tribunalului din
Arad. — Acest dicționar, în estenziune de peste
300 pagini, cuprinzând toți termenii juridici, ad-
ministrativi și financiari, costă 30 Lei.

† *Învățătorul Nicolae Ștefanovici.* Cu adânc
regret vestim trista știre despre trecerea la cele
eternale a învățătorului nostru confesional Nicolae
Ștefanovici din Mănăstur, tractul Belințului în-
tâmplată după abia 8 zile de boală, în ziua de
24 Aprilie (7 Mai) a. c., în etate de 46 anii.
Adormitul în Domnul încă au fost unul dintre
pioneri cukurii românești, servind timp de 24
anii ca învățător confesional. Au avut mult de
luptat cu greutățile zilelor, dar nu și-a pierdut
cumpătul nici nu s'a abătut dela calea dreaptă
de a servi națiunii și în deosebi comunei sale
natale, cum au făcut-o alții trecând la școli co-
munale sau de stat.

Regretatul în Domnul avea un caracter
firm, a fost un om conștientos întru împlinirea
datorințelor sale învățătorești, pentru acea a și
fost iubit de tot poporul, ba chiar și de străini,
cea ce sa putut observa, că de și au fost zi de
lucru, cu mic cu mare au luat parte la săvârșirea

